

วิวัฒนาการการปกครองกรุงเทพมหานคร เขต แขวง

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ปฐมมกุฎราชกุมารแห่งพระราชวงศ์จักรี ได้ทรงสถาปนาสร้างกรุงเทพมหานครขึ้นเป็นเมืองหลวงแห่งราชอาณาจักรไทยนั้น กรุงเทพฯได้มีการวิวัฒนาการทางการปกครองมาโดยลำดับขึ้นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ที่มีเสนาบดีปกครองเมืองจนมาถึงการที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

วิวัฒนาการทางการปกครองกรุงเทพมหานคร เริ่มต้นจากการสถาปนาพระนคร โดยให้กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวง พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) ได้ทรงจัดระเบียบการปกครองเมืองหลวง ตามแบบสมัยกรุงศรีอยุธยา เมื่อครั้งเป็นราชธานี เรียกการจัดการปกครองครั้งนั้นว่า "จตุสดมภ์" ซึ่งแบ่งหน่วยการปกครองออกเป็นสี่หน่วยได้แก่ เวียง วัง คลัง นา โดยเวียงหรือเมืองนั้น มีหน้าที่ในการปกครองและรักษาความสงบสุขของประชาชน นอกจากนี้ในขณะปลายกรุงศรีอยุธยาได้มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบบริหารราชการแผ่นดินใหม่ โดยแบ่งออกเป็น

- สมุหพระกลาโหม มีส่วนในการปกครองหัวเมืองฝ่ายใต้
- สมุหนายก (มหาดไทย) มีส่วนในการปกครองหัวเมืองฝ่ายเหนือ
- เวียงหรือเมือง มีหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยเหมือนกรม

ตำรวจในปัจจุบัน

ในการจัดรูปแบบการปกครองทั้งหมดในครั้งนั้น ได้มีปรากฏในกฎหมายความตามดวงแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ โดยการจัดรูปแบบการปกครองของกรมเมืองหรือนครบาล อยู่ในส่วนที่ว่าด้วยตำแหน่งพลเรือน มีพระยาราชอินทราวาศิวิชัยบริรักษ์โลกการเป็นอธิบดีกรมพระนครบาล

ตลอดรัชสมัยรัชกาลที่ 1-4 รูปแบบการปกครองของกรุงเทพมหานครมิได้
เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมากนัก จวบจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 (พระบาทสมเด็จพระจุลจอม
เกล้าเจ้าอยู่หัว) ในพุทธศักราช 2428 ได้ทรงจัดรูปการปกครองเป็นแบบการปกครอง
ราชธานีแบบอย่างอารยประเทศ เรียกว่า คอมมิวนิตีนครบาล เป็นการจัดการ
ปกครองแบบคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย

1. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนเรศวรฤทธิ
2. สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระสวัสดิ์วัฒนวิศิษฐ์
3. เจ้าพระยาวิเทศมนตรี (หมื่น ศรีไชยยันต์)
4. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ในครั้งนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัย
ในการปฏิบัติงานของคอมมิวนิตีนครบาลอย่างใกล้ชิด บางครั้งทรงคัดสนธิพิพากษาใต้สวน
คดีอาญาด้วยพระองค์เองทุกเรื่อง ทั้งยังทรงกำกับในการปราบปรามโจรผู้ร้ายในบริเวณ
พระนครและใกล้เคียง

ในพุทธศักราช 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรง
ปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินโดยทรงสถาปนากำหนดการปกครองส่วนกลางขึ้นเป็นกระทรวง
ต่าง ๆ 12 กระทรวง และทรงยกฐานะกรมพระนครบาลขึ้นเป็นกระทรวงนครบาล
ทำหน้าที่ปกครองราชธานี และพื้นที่มณฑลกรุงเทพมหานคร ซึ่งประกอบไปด้วย

- พระนคร
- เมืองธนบุรี
- เมืองสมุทรปราการ
- เมืองพระประแดง
- เมืองมีนบุรี
- เมืองปทุมธานี
- เมืองนนทบุรี

การปกครองมณฑลกรุงเทพนั้น ใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่และ
ซึ่งบังคับการปกครองหัวเมืองโดยอนุโลม แต่ยกเว้นข้อบังคับบางข้อสำหรับอำเภอ

ชั้นในของพระนครและธนบุรี โคนก่ ไม่มีการเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน ทั้งนี้เพราะทรงเห็นว่า มีกฎหมายสำหรับการปกครองซึ่งบังคับอยู่มากแล้ว สถานที่ในการใช้วิชาการมณฑลและศาลากลางพระนครกับธนบุรี รวมอยู่ที่ศาลว่าการนครบาล คือตัวคึกของกระทรวงมหาดไทยในปัจจุบัน อำนาจหน้าที่ของผู้วิชาการมณฑลก็รวมอยู่ในเสนาบดีกระทรวงนครบาล โดยมี กรมอำเภอทำหน้าที่อำนวยการปกครอง¹

ในพุทธศักราช 2440 การบริหารราชการของมณฑลกรุงเทพมหานครได้ก้าวหน้าไปอีกขั้นตอนหนึ่ง คือ ทรงสถาปนา กรมสุขาภิบาล ขึ้นเพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบในการกำจัดขยะมูลฝอยและอุจจาระ ควบคุมการก่อสร้างอาคารที่จะเป็นเหตุให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ และขจัดเหตุเคื้อครันรำคาญต่าง ๆ เช่น เกี่ยวกับการทำหน้าที่ของเทศบาลในประเทศที่เจริญแล้ว ซึ่งทรงเห็นตัวอย่างมาจากดินแดนมาลาญ ซึ่งอยู่ในการปกครองของอังกฤษ โดยได้ตรากฎหมายขึ้นเรียกว่า "พระราชกำหนดสุขาภิบาลกรุงเทพ ร.ศ. 116" มีผู้บริหารซึ่งเป็นข้าราชการประจำท้องถิ่น ซึ่งประกอบด้วยเสนาบดีกระทรวงนครบาล นายช่าง และนายแพทย์ ในการจัดสุขาภิบาลกรุงเทพนี้เป็นงานในความรับผิดชอบของกระทรวงนครบาล ไม่มีลักษณะเป็นการปกครองตนเองอย่างอิสระ²

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความเจริญในการปกครองราชธานีมีขึ้นเป็นลำดับโดยจะเห็นจากพื้นที่ของมณฑลกรุงเทพพระมหานคร มีถึง 3091 ตารางกิโลเมตร โดยเฉพาะตัวพระนครมีพื้นที่ถึง 400 ตารางกิโลเมตร โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

¹ นายทองค้อ กล้วยไม้ ๒ อพยพชา. กรุงเทพมหานคร 2527, บริษัท เอ็ม ไอ ซี ครีเอชั่น จำกัด กรุงเทพฯ, 2527 (หน้า 33)

² ประหยัด หงษ์ทอง, พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. ปัญหาและแนวทางการปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารเทศบาลไทย (กรุงเทพมหานคร, เจ้าพระยาการพิมพ์ 2529 หน้า 13)

1. อำเภอชั้นใน มี 8 อำเภอ

- 1.1 อำเภอพระนคร
- 1.2 อำเภอสามเพ็ง
- 1.3 อำเภอบางรัก
- 1.4 อำเภอปทุมวัน
- 1.5 อำเภอคูสิด
- 1.6 อำเภอบางกอกน้อย
- 1.7 อำเภอบางลำภู
- 1.8 อำเภอบางกอกใหญ่

ต่อมาได้ยุบอำเภอปทุมวันไปรวมกับอำเภอคูสิด

2. อำเภอชั้นนอก มี 8 อำเภอ

- 2.1 อำเภอบางเขน
- 2.2 อำเภอบางกะปิ
- 2.3 อำเภอบางขุนเทียน
- 2.4 อำเภอรามบุรี
- 2.5 อำเภอลี้
- 2.6 อำเภอภาษีเจริญ
- 2.7 อำเภอหนองแขม

ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริว่า มณฑลกรุงเทพฯพระมหานครนั้น มีขนาดกว้างขวางเกินไปไม่สามารถที่จะปกครองดูแลได้อย่างทั่วถึง จึงทรงกระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงนครบาลออก "ประกาศยกเลิกอำเภอชั้นใน 7 อำเภอ และตั้งอำเภอชั้นใหม่ 25 อำเภอ ลงวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2458 อำเภอที่ทั้งชั้นใหม่ 25 อำเภอ ได้แก่

1. อำเภอพระราชวัง
2. อำเภอชนะสงคราม

3. อำเภอสำราญราษฎร์
4. อำเภอพานุรักษ์
5. อำเภอจักรวรรดิ
6. อำเภอสัมพันธวงศ์
7. อำเภอสามแยก
8. อำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย
9. อำเภอสามยอด
10. อำเภอนางเลิ้ง
11. อำเภอบางขุนพรหม
12. อำเภอสามเสน
13. อำเภอคูสิด
14. อำเภอพญาไท
15. อำเภอประเวศจีน
16. อำเภอประทุมวัน
17. อำเภอบางรัก
18. อำเภอสาทร
19. อำเภอบางพลัด
20. อำเภออมรินทร์
21. อำเภอบานทวาย
22. อำเภอหงษาราม
23. อำเภอราชคฤห์
24. อำเภอปณาราม
25. อำเภอศุภคโล

ส่วนอำเภอชั้นเอก ๘ อำเภอ ยังมีได้มีการแก้ไขเช่นต่อไปนี้

ต่อมาวันที่ 21 ตุลาคม 245๘ ได้มีการปรับปรุงเขตการปกครองมณฑล
 กรุงเทพมหานครเสียใหม่ เพื่อให้เหมาะสมกับความเจริญรุ่งเรืองของบ้านเมือง
 โดยให้ยุบเลิกมณฑลกรุงเทพมหานครเสีย ให้เมืองชัยบุรีและเมืองประทุมธานี

ไปเป็นหัวเมืองขึ้นของกระทรวงมหาดไทย นอกนั้นให้ยกฐานะเป็น "กรุงเทพมหานคร" และได้แบ่งงานการปกครองราชการที่ปรากฏในมาตรา 3 แห่งประกาศขยายเขตกรุงเทพมหานครให้แบ่งเขตกรุงเทพมหานครออกเป็นจังหวัดดังนี้คือ

- กรุงเทพฯ ตั้งแต่วันออกลำน้ำเจ้าพระยาเป็นจังหวัดพระนคร

- กรุงเทพฯ ตั้งแต่วันทุกลำน้ำเจ้าพระยาเป็นจังหวัดธนบุรี

แบ่งพระนครเป็นจังหวัดถนนบุรี จังหวัดมินบุรี จังหวัดพระประแดง จังหวัด

สมุทรปราการ

โดยทุกจังหวัดดังกล่าวข้างต้นอยู่ภายใต้การปกครองของกระทรวงนครบาล ตำแหน่งผู้ปกครองเมืองเรียกว่า นครบาลจังหวัด แต่สำหรับจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีนั้นให้อธิบดีกรมพระนครบาลปฏิบัติหน้าที่นครบาลจังหวัดด้วย

ปี พ.ศ. 2465 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำริสที่จะรวมการปกครองท้องที่เข้าเป็นหน่วยราชการเดียวกัน จึงโปรดเกล้าให้รวมกระทรวงนครบาลเข้ากับกระทรวงมหาดไทย แต่กรุงเทพฯพระมหานครก็ยังมีพื้นที่และฐานะอยู่อย่างเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างใด

ครั้งถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว กรุงเทพฯประกอบด้วยจังหวัดพระนคร มีอำเภอชั้นใน 8 อำเภอ อำเภอชั้นนอก 4 อำเภอ จังหวัดธนบุรี มีอำเภอชั้นใน 6 อำเภอ อำเภอชั้นนอก 3 อำเภอ จนถึงวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2474 โปรดเกล้าให้ประกาศยุบรวมท้องที่บางมณฑลและบางจังหวัดลงเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศในขณะนั้น มีการยุบจังหวัดมินบุรีเป็นอำเภอชั้นกับจังหวัดพระนคร และให้อำเภอหนองจอกไปขึ้นกับจังหวัดฉะเชิงเทรา ส่วนจังหวัดพระประแดงยุบลงเป็นอำเภอไปขึ้นกับจังหวัดสมุทรปราการ อำเภอรามบุรีขึ้นกับจังหวัดธนบุรี ต่อมาวันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2475 ได้มีประกาศโอนอำเภอหนองจอกมาขึ้นกับจังหวัดพระนครอีกครั้งหนึ่ง

การปกครองของกรุงเทพมหานครได้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงปี 2475 ซึ่งเป็นสมัยของการเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศครั้งที่สำคัญที่สุด คือ การเปลี่ยนแปลงจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น

ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครอง รัฐบาลภายใต้การนำของพระยาพหลพล-
พยุหเสนา ได้ตรากฎหมายที่สำคัญมา 2 ฉบับในปี พ.ศ. 2476 ได้แก่

1. พระราชบัญญัติว่าด้วยระเบียบบริหารราชการทั่วราชอาณาจักรสยาม
พ.ศ. 2476 สำคัญซึ่งกฎหมายฉบับนี้คือ การกำหนดรูปการปกครองใหม่
โดยการแบ่งการบริหารราชการแผ่นดินออกเป็น 2 ส่วนคือ

1.1 ราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม ราช ๗

1.2 ราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัดและอำเภอ

จากผลแห่งการออกพระราชบัญญัติฉบับนี้ทำให้เป็นการยกเลิกมณฑลไปโดย
สิ้นเชิง รวมทั้งมณฑลกรุงเทพฯด้วย คงเหลือเป็นเพียงจังหวัดพระนคร และจังหวัด
ธนบุรี ที่มีการปกครองต่างกับจังหวัดอื่น ๆ ตามสภาพภูมิประเทศ

2. พระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476

สาเหตุที่สำคัญที่ตรากฎหมายฉบับนี้ขึ้น ขึ้นเนื่องจากรัฐบาลในสมัยนั้น
ต้องการให้ราษฎรในท้องถิ่นได้มีการปกครองตนเอง มีการบริหารงานของท้องถิ่น
โดยประชาชนและเพื่อประชาชนในท้องถิ่นนั่นเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนให้
ประชาชนได้เข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยและพัฒนาสู่การปกครองระดั
ชาติต่อไป

จากสาระสำคัญของ พ.ร.บ.จัดระเบียบเทศบาล พ.ศ. 2476 ที่ต้องการ
ให้ท้องถิ่นต่าง ๆ ที่สามารถจะยกฐานะเป็นเทศบาลในระดับต่าง ๆ อันได้แก่
เทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร นั้น ได้ส่งผลกระทบต่อการศึกษา
กรุงเทพฯตามความในมาตรา 48 แห่ง พ.ร.บ.จัดระเบียบเทศบาล
พ.ศ. 2476 ได้กำหนดว่า "ท้องถิ่นซึ่งอาจยกฐานะเป็นเทศบาลนครได้ต้องมีราษฎร

รายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับเขตท้องที่อำเภอต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร
ปรากฏตามข้อเขียนของ นายดึก พรหมมาณพ. ในหนังสือภูมิศาสตร์มณฑลกรุงเทพฯ
ซึ่งได้ตีพิมพ์ในภาคผนวกของวิทยานิพนธ์นี้แล้ว ทั้งนี้เพื่อให้เห็นลักษณะความเจริญ
ของกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อปีพุทธศักราช 2474

ตั้งแต่สามหมื่นคนขึ้นไป และอยู่กันอย่างหนาแน่นคิดเฉลี่ยได้ไม่ต่ำกว่าพันคนต่อหนึ่ง ตารางกิโลเมตร"¹

ครั้งในปี พ.ศ. 2479 โดยอาศัยความตามมาตรา 48 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาลนครกรุงเทพ พ.ศ. 2479 เกิดขึ้น โดยเริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2480 มีสำนักงานอยู่บริเวณถนนกรุงเกษม ส่วนจังหวัดธนบุรีก็ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาลนครธนบุรี พ.ศ. 2479 ขึ้นโดยอาศัยความตามมาตรา 48 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล และเริ่มเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2480

มีสำนักงานอยู่บริเวณถนนข้างวัดประยูรวงศาวาส โดยมีพระยามโหสวรรค์ เป็นนายกเทศมนตรีคนแรก และมีการโอนงานในส่วนเกี่ยวกับเทศบาลจาก 3 กรมคือ กรมโยธาเทศบาล กรมสาธารณสุข และกรมตำรวจ มาให้เทศบาลจัดทำ² เทศบาลทั้งสองแห่งนี้ได้ดำเนินการตลอดมาจนถึง พ.ศ. 2514

จากสาระสำคัญของกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวทำให้จังหวัดพระนครและธนบุรี อยู่ในสถานะภาพ 2 สถาน อันได้แก่

1. สถานภาพตามการบริหารราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งแยกเป็นจังหวัดและอำเภอ ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการ พ.ศ. 2476
2. สถานภาพตามการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ซึ่งแยกเป็น

¹ สนธิ บางยี่ขัน. การเมืองท้องถิ่นไทย, (กรุงเทพมหานคร, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 4 2524) หน้า 442-443

² ประมูล จันทรวงศ์. บทความเรื่องประวัติกรุงเทพมหานคร, รวบรวมโดยวิบูลย์ อังคตารักษ์, ในกรุงเทพมหานคร, (โรงพิมพ์สังคมาศศาสตร์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2516) หน้า 10

2.1 เทศบาล ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล 2476 ซึ่งยี่สิบสี่ปี
ตามแนวเขตเทศบาลตามพระราชบัญญัติจัดตั้งเทศบาลกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2479

ในระยะต่อมาได้มีการตรากฎหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นอีก 2 ฉบับคือ
ปี พ.ศ. 2495 รัฐบาลโคกตราพระราชบัญญัติสุขาภิบาล 2495 เพื่อใช้สำหรับ
ชุมชนที่มีพลเมืองหนาแน่นแต่ยังไม่สามารถจัดตั้งเป็นเทศบาลได้ ดังนั้นรัฐบาลในเวลานั้น
ได้เล็งเห็นความสำคัญของการจัดตั้งสุขาภิบาล เพื่อต้องการฝึกฝนให้ประชาชนได้เริ่มรู้จัก
การปกครองตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยจึงได้ตราพระราชบัญญัติสุขาภิบาลขึ้น

ปี พ.ศ. 2498 รัฐบาลโคกตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการจังหวัด
2498 เพื่อใช้สำหรับชุมชนที่อยู่นอกพื้นที่เขตเทศบาลและสุขาภิบาล เป็นองค์การบริหารส่วน
จังหวัด เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นพัฒนาตนเองขึ้นในการมีส่วนร่วมทางการปกครอง โดยมี
ตัวแทนของชุมชนเป็นกรรมการบริหารอยู่ด้วย

ดังนั้น ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็น
ระบอบประชาธิปไตยจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี ก็มีสถานะภาพเหมือนจังหวัดอื่น ๆ
ในประเทศไทยดังจะกล่าวคือ

1. ในส่วนของราชการบริหารส่วนภูมิภาค จังหวัดพระนครและธนบุรี ก็แบ่งออก
เป็นอำเภอต่าง ๆ โดยมีนายอำเภอซึ่งได้รับการแต่งตั้งมาจากกรมมหาดไทย (ชื่อเรียกใน
เวลานั้น)

2. ในส่วนของราชการบริหารส่วนท้องถิ่น จังหวัดพระนครและธนบุรี ได้แบ่ง
พื้นที่เขตการปกครองออกเป็นแบบเทศบาล สุขาภิบาลและองค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนคร
และธนบุรี

พื้นที่เขตการปกครองของจังหวัดพระนคร และธนบุรีจึงมีหน่วยงานราชการปกครอง
หลายระดับจนบางครั้งทำให้ประชาชนเกิดความสับสนในการติดต่อราชการกับจังหวัดพระนคร
และธนบุรี

การปกครองจังหวัดพระนครและธนบุรี ได้ดำเนินมาเรื่อย ๆ และพัฒนาขึ้นมา
โดยลำดับ ในสถานะของราชการส่วนภูมิภาคและราชการส่วนท้องถิ่น (จังหวัดและเทศบาล)

ในส่วนองเทศบาลนครกรุงเทพซึ่งเป็นองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่นที่พื้นที่เขตการปกครองมีขอบเขตอยู่กับการปกครองส่วนภูมิภาคอยู่ถึง 11 อำเภอ และเป็นองค์กรที่มีการปฏิบัติงานเกี่ยวกับกาให้บริการประชาชนเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจึงมีความจำเป็นในการกระจายอำนาจบางส่วนจากศาลาเทศบาลไปสู่แหล่งชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้ถึงมือประชาชน ซึ่งปรากฏในแนวความคิดของนายชานาญ ยุวบุญ ณะที่ดำรงตำแหน่งนายกเทศมนตรีนครกรุงเทพ ความว่า ¹

"ด้วยปัจจุบันเทศบาลกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีประกอบด้วยบ้านชุมชนต่าง ๆ หนาแน่น แต่ละเทศบาลมีอาณาเขตกว้างขวางและจำนวนประชากรทวีมากขึ้น งานของเทศบาลมีหน้าที่จะกองอำนาจบริการให้แก่ประชาชนโดยใกล้ชิด โดยเฉพาะสำหรับเทศบาลทั้งสองแห่งนี้เป็นเทศบาลนครหลวง ซึ่งต้องมีพระราชกฤษฎีกาให้อยู่ในความควบคุมดูแลของกระทรวงมหาดไทยโดยตรง จึงจำจะต้องกวดขันในการปรับปรุงบ้านเมือง การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ตลอดจนการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้เข้มงวดยิ่งขึ้น แต่เท่าที่เป็นอยู่ขณะนี้การตรวจควบคุมสอดส่อง เรงรักษา โดยเฉพาะการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนที่มาติดต่อกับเทศบาลยังไม่ไคผลเป็นที่พอใจ เพราะงานของเทศบาลส่วนใหญ่มารวมปฏิบัติอยู่ ณ ที่ตั้งเทศบาล ไม่ไคกระจายกำลังไปตามจุดต่าง ๆ ที่ใกล้ชิดประชาชน ส่วนเจ้าหน้าที่จะออกไปตรวจเร่งรัดหรือสอดส่องงานในหน้าที่ต่าง ๆ ส่วนใหญ่ต้องเดินทางไปจากที่ตั้งเทศบาล ทำให้เสียเวลาในการเดินทางทั้งไปและกลับโดยใช่เหตุการตรวจตราและควบคุมงานจึงไม่ค่อยจะทั่วถึง แมว่าจะมีตามอย่างทีเทศบาลไคกระจายกำลังไปปฏิบัติอยู่ตามจุดต่าง ๆ แล้ว เช่น งานทะเบียนราษฎร การประเมินภาษีที่ดินและโรงเรือน เป็นต้น แต่ก็ยังไม่นับว่าเป็นการบริการแก่ประชาชนไคเพียงพอ เพราะยังมีงานของเทศบาลอีกมากหลายอย่างทีประชาชนจะกองมาติดต่อกัน ที่ตั้งเทศบาลโดยตรง นอกจากนั้นในการดำเนินงานเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง ซึ่งเป็นหน้าที่ของเทศบาลและกองมีการตรวจแก้ไขปรับปรุงอยู่เป็นประจำ

¹ พิชิต โอบอ้อม. การบริหารงานของแขวงเทศบาลนครกรุงเทพ (กรุงเทพฯ คณะรัฐศาสตร์ ภาควิชาการปกครอง 2521) หน้า 34

เพื่อจัดซื้อจัดจ้างต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น กรมมหาดไทยเห็นสมควรจะไต่แบ่ง เขตปฏิบัตินงานของเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีออกเป็นเขต ๆ โดยถือตามเขต การปกครองภูมิภาคของอำเภอเฉพาะที่อยู่ในเขตเทศบาล เว้นแต่เขตท้องที่บางส่วนของ อำเภอบางเขนและอำเภอบางกะปิ ซึ่งเขตเทศบาลได้เข้าไปครอบงำอยู่ในเขตการปกครอง ภูมิภาคแต่เพียงบางส่วน ควรรวมได้ในเขตของอำเภอคูสิตและอำเภอพระโขนงตามลำดับ ทั้งนี้เทศบาลได้แบ่งเป็นแขวงเพื่อการทะเบียนราษฎรไว้แล้ว เขตปฏิบัตินงานที่แบ่งนี้ควรเรียกว่า "แขวง" และระบุชื่ออำเภอที่ท้าย เช่น เขตเทศบาลในเขตของอำเภอพระนครก็ให้เรียกชื่อว่า "แขวงพระนคร" เป็นต้น

จากแนวความคิดของนายชานาญ บุณยธรณ์ ในเวลาต่อมาจึงปรากฏเป็นนโยบาย ของกระทรวงมหาดไทยให้เทศบาลทำเป็นประกาศแบ่งเขตเทศบาลออกเป็นแขวง ดังนั้นจึง เกิดการแบ่งเขตการบริหารงานของเทศบาลออกเป็นเขตขึ้น¹

ในส่วนของเทศบาลนครกรุงเทพระยะเริ่มแรกได้แบ่งเขตการบริหารออกเป็น

8 แขวง คือ

1. แขวงพระนคร มีอาณาเขตเดิมพื้นที่ของอำเภอพระนคร
2. แขวงป้อมปราบศัตรูพ่าย มีอาณาเขตเดิมพื้นที่ของอำเภอป้อมปราบฯ
3. แขวงสัมพันธวงศ์ มีอาณาเขตเดิมพื้นที่ของอำเภอสัมพันธวงศ์
4. แขวงยานนาวา มีอาณาเขตเดิมพื้นที่ของอำเภอยานนาวา
5. แขวงบางรัก มีอาณาเขตเดิมพื้นที่ของอำเภอบางรัก
6. แขวงปทุมวัน มีอาณาเขตเดิมพื้นที่ของอำเภอปทุมวัน
7. แขวงพระโขนง มีอาณาเขตเดิมพื้นที่ของอำเภอพระโขนง
8. แขวงคูสิต มีอาณาเขตในพื้นที่เฉพาะเขตการปกครอง ภูมิภาคอำเภอคูสิต อำเภอบางเขน และอำเภอบางกะปิบางส่วนที่อยู่ในเขตเทศบาล

ต่อมาในปี พ.ศ. 2508 ได้มีการเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลนครกรุงเทพ ทำให้ พื้นที่เขตเทศบาลกรุงเทพฯ ได้เพิ่มขึ้นมากขึ้นประกอบ ปี พ.ศ. 2509 ได้มีการประกาศ

¹ กระทรวงมหาดไทย. "หนังสือควมมาก ที่ 20576/2507 เรื่อง แต่งตั้งนายอำเภอ ไปช่วยปฏิบัตินงานเทศบาล ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2506, จากแผนการดำเนินการเกี่ยวกับแขวงของ กองกลาง, สำนักปลัดเทศบาล เทศบาลนครกรุงเทพ

จัดตั้งอำเภอขึ้นมาใหม่ ตั้งขึ้นภายในเขตเทศบาลกรุงเทพฯ จึงได้มีสำนักงานแขวงทั้งหมด
รวม 12 แขวง ดังนี้

1. แขวงพระนคร ประกอบด้วย 12 ตำบล คือ
  - 1.1 ตำบลพระบรมมหาราชวัง
  - 1.2 ตำบลชนะสงคราม
  - 1.3 ตำบลวัดสามพระยา
  - 1.4 ตำบลบางขุนพรหม
  - 1.5 ตำบลบ้านท่าเตียน
  - 1.6 ตำบลตลาดนอก
  - 1.7 ตำบลบวรนิเวศ
  - 1.8 ตำบลเสาชิงช้า
  - 1.9 ตำบลศาลเจ้าพ่อเสือ
  - 1.10 ตำบลสำราญราษฎร์
  - 1.11 ตำบลราชบพิธ
  - 1.12 ตำบลวังบูรพา
2. แขวงสัมพันธวงศ์ ประกอบด้วย 3 ตำบลคือ
  - 2.1 ตำบลสัมพันธ
  - 2.2 ตำบลตลาดน้อย
  - 2.3 ตำบลจักรวรรดิ
3. แขวงป้อมปราบศัตรูพ่าย ประกอบด้วย 5 ตำบลคือ
  - 3.1 ตำบลป้อมปราบศัตรูพ่าย
  - 3.2 ตำบลเทศิริรินทร์
  - 3.3 ตำบลมหานาค
  - 3.4 ตำบลบ้านบาตร
  - 3.5 ตำบลวัดโสมนัส
4. แขวงปทุมวัน ประกอบด้วย 4 ตำบลคือ
  - 4.1 ตำบลวังใหม่
  - 4.2 ตำบลรองเมือง

- 4.3 ตำบลปทุมวัน
- 4.4 ตำบลสวนจุมพินี
5. แขวงบางรัก ประกอบด้วย 5 ตำบล คือ
  - 5.1 ตำบลมหาพฤฒาราม
  - 5.2 ตำบลสี่พระยา
  - 5.3 ตำบลสุริวงค์
  - 5.4 ตำบลสีลม
  - 5.5 ตำบลบางรัก
6. แขวงยานนาวา ประกอบด้วย 8 ตำบลคือ
  - 6.1 ตำบลยานนาวา
  - 6.2 ตำบลวัดพระยาไกร
  - 6.3 ตำบลบางคอแหลม
  - 6.4 ตำบลบางโคล่
  - 6.5 ตำบลทุ่งวัดดอน
  - 6.6 ตำบลทุ่งมหาเมฆ
  - 6.7 ตำบลช่องนนทรี
  - 6.8 ตำบลบางซื่อ
7. แขวงดุสิต ประกอบด้วย 6 ตำบล คือ
  - 7.1 ตำบลดุสิต
  - 7.2 ตำบลโรงพยาบาล
  - 7.3 ตำบลสวนจิตรลดา
  - 7.4 ตำบลสี่แยกมหานาค
  - 7.5 ตำบลถนนนครไชยศรี
  - 7.6 ตำบลบางซื่อ
8. แขวงพญาไท ประกอบด้วย 5 ตำบลคือ
  - 8.1 ตำบลสามเสนใน
  - 8.2 ตำบลถนนเพชรบุรี
  - 8.3 ตำบลทุ่งพญาไท

- 8.4 ตำบลมักกะสัน
- 8.5 ตำบลพญาไท
- 9. แขวงพระโขนง ประกอบด้วย 3 ตำบลคือ
  - 9.1 ตำบลพระโขนง
  - 9.2 ตำบลคลองตัน
  - 9.3 ตำบลคลองเตย
- 10. แขวงสามเสน ประกอบด้วย 4 ตำบลคือ
  - 10.1 ตำบลสามเสนนอก
  - 10.2 ตำบลบางกะปิ
  - 10.3 ตำบลห้วยขวาง
  - 10.4 ตำบลวังทองหลาง
- 11. แขวงบางเขน ประกอบด้วย 1 ตำบลคือ
  - 11.1 ตำบลลาดยาว
- 12. แขวงบางนา ประกอบด้วย 5 ตำบลคือ
  - 12.1 ตำบลบางจาก
  - 12.2 ตำบลบางนา
  - 12.3 ตำบลสวนหลวง
  - 12.4 ตำบลห้วยหมาก
  - 12.5 ตำบลหนองบอน

ในส่วนของการปกครองเทศบาลกรุงเทพและธนบุรีนั้นได้แบ่งเขตการปฏิบัติการในการบริการประชาชนออกเป็น "แขวง" ดังกล่าวข้างต้นนั้น ซึ่งตามความหมายของคำว่า "แขวง" ในขณะนั้น หมายถึง "เขตการบริหารงานของเทศบาลที่ถูกแบ่งออกเป็นเขตย่อย ๆ หลายอาณาเขต เขตย่อยเขตหนึ่งคือ "แขวงหนึ่ง" แต่ละแขวงจะมีสำนักงานแขวงทั้งเป็นศูนย์การบริหารงาน มีเจ้าหน้าที่ประจำแขวงและเจ้าหน้าที่เหล่านี้ก็จะมีอำนาจและหน้าที่ดำเนินกิจการต่าง ๆ ภายในเขตของแขวงนั้น ตามทวิบทกฎหมายต่าง ๆ และตามที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาชั้นสูงขึ้นไปตามสายงานในเขตเทศบาล"

อำนาจหน้าที่ของแขวง¹ แบ่งออกเป็น

1. งานที่เกี่ยวกับทะเบียนราษฎรต่าง ๆ อาทิ การแจ้งย้ายออก-เข้า การแจ้งเกิด-ตาย
2. งานเกี่ยวกับการศึกษา
3. งานเกี่ยวกับการควบคุมการก่อสร้างอาคาร
4. งานเกี่ยวกับการสุขาภิบาล
5. งานเกี่ยวกับการภาษีท้องถิ่น

สถานที่ตั้ง สำนักงานแขวงต่าง ๆ ในเขตเทศบาลตั้งอยู่บริเวณเดียวกันกับที่ว่าการอำเภอ จึงมีอาณาเขตครอบคลุมอยู่ในเขตเทศบาล

การปกครองในระบบเทศบาลของเทศบาลกรุงเทพและธนบุรี ได้ดำเนินการเรื่อยมาจนถึง ปีพ.ศ. 2514 คณะปฏิวัติในสมัยนั้นซึ่งมี พลเอกถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้ดำเนินการออกประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 24² เพื่อที่จะรวมจังหวัดพระนครและธนบุรีเข้าเป็นจังหวัดเดียวกัน เรียกว่า "นครหลวงกรุงเทพธนบุรี" โดยให้เหตุผลของการรวมกันว่า

1. จังหวัดทั้งสองมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมาช้านาน ทั้งในด้านประวัติศาสตร์และการปกครอง
2. สภาพประชาชนทั้งสองจังหวัดมีวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพที่ดำเนินไปในลักษณะเดียวกัน
3. มีหน่วยราชการบางหน่วยรวมกันอยู่แล้ว เช่น การศาล การจัดทะเบียนกิจการบางประเภท เช่น ทะเบียนการค้า

¹ ประกาศเทศบาลนครกรุงเทพ เรื่อง การกระจายอำนาจงานติดต่อกับประชาชนไปตามแขวงต่าง ๆ ประกาศ ณ วันที่ 4 พฤษภาคม 2507 แผนกสารบรรณ กองกลาง สำนักปลัด

² ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 88 ตอนที่ 144 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2518

ทั้งรายละเอียดของประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 24 ลว.21 ธันวาคม 2514
ดังนี้

1. ให้รวมจังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรี เป็นหนึ่งจังหวัดเรียกว่า "นครหลวง
กรุงเทพธนบุรี"

นครหลวงกรุงเทพธนบุรีเป็นจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบราชการแผ่นดิน
และกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด มีเขตท้องที่ตามที่จังหวัดพระนคร
และจังหวัดธนบุรีมีอยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ใช้บังคับ

2. ตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดของนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ให้เรียกว่า ผู้ว่า
ราชการนครหลวงกรุงเทพธนบุรี และตำแหน่งข้าราชการอื่นที่เกี่ยวกับราชการของ
นครหลวงกรุงเทพธนบุรี ให้เรียกตามที่กฎหมายกำหนดไว้โดยไม่ต้องมีคำว่าจังหวัด และ
ให้มีรองผู้ว่าราชการนครหลวง 2 คน

3. สภาจังหวัดของนครหลวงกรุงเทพธนบุรี ให้เรียกว่า "สภานครหลวงกรุงเทพ
ธนบุรี"

4. ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้และสิทธิของจังหวัดพระนครและของ
จังหวัดธนบุรีไปเป็นของนครหลวงกรุงเทพธนบุรี

5. ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ และสิทธิ งบประมาณ ข้าราชการและ
ลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัด-พระนคร และองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี
ไปเป็นขององค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรี

6. ให้สมาชิกภาพแห่งสภาจังหวัดพระนครและสภาจังหวัดธนบุรีสิ้นสุดลง

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งผู้เห็นสมควรจำนวนหนึ่ง เข้าดำรง
ตำแหน่งสมาชิกสภานครหลวงกรุงเทพธนบุรี เพื่อดำเนินการกิจการของสภานครหลวงกรุงเทพ
ธนบุรีไปพลางก่อน

7. ให้บรรดาข้าราชการและลูกจ้างของจังหวัดพระนคร จังหวัดธนบุรี องค์การ
บริหารส่วนจังหวัดพระนคร และองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี คงปฏิบัติงานของ
นครหลวงกรุงเทพและองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพธนบุรีต่อไปตามที่เคยปฏิบัติ ณ
สถานที่เดิมจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

การปฏิบัติงานเกี่ยวกับการภาษีอากร การทะเบียน การอื่น ๆ รวมทั้งการติดต่อ
ประสานงานให้ดำเนินไปเช่นเดิมจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

8. บรรดาข้อบัญญัติจังหวัด ระเบียบข้อบังคับคำสั่งหรือประกาศขององค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครและขององค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ คงใช้บังคับต่อไปในเขตท้องที่ที่เดิมจนกว่าองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานครจะแก้ไขเปลี่ยนแปลง

9. บทบัญญัติแห่งกฎหมาย คำสั่ง ระเบียบหรือข้อบังคับใดข้างถึงจังหวัดพระนครหรือจังหวัดธนบุรี องค์การบริหารส่วนจังหวัดพระนครหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดธนบุรี ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายคำสั่งระเบียบหรือข้อบังคับนั้นข้างถึงนครหลวงกรุงเทพมหานคร หรือองค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานครแล้วแต่กรณี

10. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ผลแห่งประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 24 นี้คือ

1. จังหวัดพระนครและธนบุรี รวมกันเป็นจังหวัดเดียว เรียกว่า "นครหลวงกรุงเทพมหานคร" มีฐานะเป็นจังหวัดคามราชการบริหารส่วนภูมิภาค มีผู้ว่าราชการจังหวัดเหมือนเช่นจังหวัดอื่น ๆ

2. ภายในจังหวัด "นครหลวงกรุงเทพมหานคร" จะประกอบด้วยการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ในรูปขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเหมือนเช่นจังหวัดอื่น ๆ ซึ่งแยกออกเป็นฝ่ายนิติบัญญัติ เรียกว่า "สภานครหลวงกรุงเทพมหานคร" และฝ่ายบริหาร เรียกว่า "องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานคร"

ต่อมาในวันเดียวกันนั้นเอง คณะปฏิวัติได้ออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 25 ในการรวมเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรีเข้าด้วยกัน ทั้งนี้โดยให้เหตุผลว่า เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การบริหารราชการและความสะดวกของประชาชน รวมทั้งเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารงานท้องถิ่น จึงสมควรจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นให้แตกต่างจากท้องถิ่นอื่นดังรายละเอียดประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 25 ดังนี้คือ ¹

1. รวมเทศบาลนครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี เป็นเทศบาลสำหรับนครหลวงกรุงเทพมหานคร เรียกว่า "เทศบาลนครหลวง"

¹ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 25 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514, ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 88 ตอนที่ 144 ลงวันที่ 21 ธันวาคม 2514

เทศบาลนครหลวงมี เขตคามที่เทศบาลนครหลวงกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี มีอยู่ในวันประกาศให้ใช้บังคับประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

2. ในระหว่างดำเนินการจัดให้มีกฎหมายว่าด้วยเทศบาลนครหลวง และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลนครหลวง ให้สภาเทศบาลนครหลวง ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งจากผู้ที่เห็นสมควรมีจำนวนไม่เกินสามสิบหกคน และให้มีคณะเทศมนตรีเทศบาลนครหลวงประกอบด้วย นายกเทศมนตรีและเทศมนตรีอื่นอีกไม่เกินแปดคน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งจากผู้ที่เห็นสมควร

ให้ผู้ว่าราชการนครหลวงกรุงเทพธนบุรี เป็นนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหลวง โดยตำแหน่ง

3. สมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลนครหลวงซึ่งได้รับแต่งตั้งสิ้นสุดลงเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก โดยยื่นใบลาออกต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรือ
- (3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้ออก

4. คณะเทศมนตรีต้องออกจากตำแหน่งทั้งคณะเมื่อ

- (1) ผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการนครหลวงกรุงเทพธนบุรีพ้นจากตำแหน่งหรือ
- (2) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้เทศมนตรีทั้งคณะ เว้นนายกเทศมนตรีออกจากตำแหน่ง

5. ความเป็นเทศมนตรีสิ้นสุดลงเฉพาะตัวเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก โดยยื่นใบลาออกต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยหรือ
- (3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้ออก

6. ให้เทศบาลนครหลวงมีอำนาจหน้าที่ เช่นเดียวกับเทศบาลตามกฎหมายว่าด้วยเทศบาล และคามที่จะมีกฎกระทรวงกำหนด และอยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงมหาดไทยโดยตรง บรรดาอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดเกี่ยวกับการควบคุมเทศบาลตามกฎหมาย ให้เป็นอำนาจหน้าที่ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย

7. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจออกกฎกระทรวง กำหนดอำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครหลวงตามข้อ 6 และข้อบังคับว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของสภาเทศบาลนครหลวง หรือคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีเพิ่มเติมจาก หมายความว่าควยเทศบาล

กฎกระทรวงนี้ เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

8. ให้สมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาลนครกรุงเทพและสภาเทศบาลนครธนบุรี สิ้นสุดลง

9. ให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่ กิจการ ทรัพย์สิน หนี้ สิทธิ งบประมาณ พนักงานเทศบาล และลูกจ้างของเทศบาลนครกรุงเทพและของเทศบาลนครธนบุรี ไปเป็นของเทศบาลนครหลวง

10. ให้โอนบรรดาอำนาจหน้าที่และหน้าที่ที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นอำนาจ และหน้าที่ของคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีของเทศบาลนครกรุงเทพหรือของ เทศบาลนครธนบุรี เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะเทศมนตรี-เทศบาลนครหลวง หรือนายกเทศมนตรีเทศบาลนครหลวง

11. ให้บรรดาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างของเทศบาลนครกรุงเทพและของเทศบาลนครธนบุรีคงปฏิบัติของเทศบาลนครหลวงต่อไปตามที่เคยปฏิบัติงาน ณ สถานที่เดิมจนกว่าเทศบาลนครหลวงจะสั่งเปลี่ยนแปลง

การปฏิบัติงานเกี่ยวกับภารภาษีอากร การทะเบียน การอื่น ๆ รวมทั้ง การติดต่อประสานงานให้ดำเนินไปเช่นเดิมจนกว่าจะมีการเปลี่ยนแปลง

12. ให้บรรดาเทศมัญญัติ ระเบียบข้อบังคับ คำสั่ง หรือประกาศของเทศบาล นครกรุงเทพและเทศบาลนครธนบุรี ซึ่งใช้บังคับอยู่ในวันประกาศให้ใช้บังคับประกาศของ คณะปฏิวัติฉบับนี้ คงใช้บังคับต่อไปในเขตท้องถื่นเดิมจนกว่าเทศบาลนครหลวงจะ แก้ไขเปลี่ยนแปลง

13. ให้นำบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยเทศบาล กฎกระทรวง ระเบียบข้อบังคับ หรือคำสั่ง เกี่ยวกับเทศบาลมาใช้บังคับเทศบาลนครหลวงโดยอนุโลม เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้ และคำว่าเทศบาลในกฎหมายดังกล่าวให้หมายรวมถึงเทศบาลนครหลวงด้วย

14. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ผลจากการออกประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 25 มีดังนี้

1. เป็นการรวมเอาเขตพื้นที่เทศบาลนครกรุงเทพและนครธนบุรี เป็นเทศบาลนครหลวง
2. ทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารของเทศบาลนครจะได้รับการแต่งตั้งจากกระทรวงมหาดไทยและอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยโดยตรง

3. อำนาจและหน้าที่เดิมของเทศบาลทั้งสองให้เป็นของเทศบาลนครหลวง

จากการดำเนินการปกครองกรุงเทพมหานครตามประกาศคณะปฏิวัติทั้งสองฉบับนั้น ก็ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการดำเนินงานของกรุงเทพมหานครให้มีประสิทธิภาพได้สมดังเจตนารมณ์ของคณะปฏิวัติได้ ถึงแม้จะมีการยุบองค์การบริหารการปกครองในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครลงแล้วหลายหน่วย แต่ก็ยังมีความสับสนในเรื่องหน่วยการปกครองชั้นรองอยู่นั่นเอง ทั้งนี้เพราะทั้งองค์การราชการส่วนภูมิภาค และองค์การราชการส่วนท้องถิ่น ยังมีอำนาจและหน้าที่ซ้ำซ้อนกันในเขตพื้นที่เดียวกัน ซึ่งถือว่าเป็นการไม่ถูกต้องในทางรัฐศาสตร์ที่ว่า ในเขตพื้นที่เดียวกันมีผู้ทำหน้าที่ปกครองพื้นที่หลายคน อาทิเช่น ภายในเขตอำเภอพระโขนง (อำเภอชั้นนอก) ซึ่งพื้นที่บางส่วนของอยู่ในเขตเทศบาลนครหลวงและพื้นที่นอกเขตเทศบาลนครหลวง ดังนั้นในเรื่องของงานทะเบียนผู้อยู่อาศัยจึงมี 2 คน คือผู้ช่วยนายทะเบียนท้องถิ่นซึ่งเป็นพนักงานเทศบาลนครหลวง และปลัดอำเภอซึ่งเป็นข้าราชการส่วนภูมิภาคสังกัดกรมการปกครอง เป็นต้น

ดังนั้นคณะปฏิวัติจึงได้พิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องจัดรูปการปกครองการบริหารกรุงเทพให้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากจังหวัดอื่น จึงได้มีการออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ภายหลังจากออกประกาศคณะปฏิวัติ 2 ฉบับแรกเป็นเวลา 1 ปี

เหตุผลในการออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 มีดังนี้

1. เนื่องจากทั้งพระนครและธนบุรี มีประชากรหนาแน่นและมีศูนย์รวม

ของกิจการต่าง ๆ มากมาย จึงเป็นการสมควรจัดรูปของการปกครองให้มีลักษณะพิเศษ

2. จัดให้มีการปรับปรุงระเบียบบริหารราชการ ส่วนราชการและขอบเขตพื้นที่การปกครองเพื่อให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติตามได้

3. เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกในด้านการบริหารให้ถึงมือประชาชน

โดยทรง

รายละเอียดของประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 มีปรากฏดังนี้

1. ให้เรียกนครหลวงของประเทศไทยว่า "กรุงเทพมหานคร"

กรุงเทพมหานครเป็นจังหวัดตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลงวันที่ 29 กันยายน พ.ศ. 2515 มีเขตท้องที่ตามที่นครหลวงกรุงเทพธนบุรี มีอยู่ในวันที่ประกาศของคณะปฏิวัตินี้ไว้บังคับ

2. การจัดระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

3. กรุงเทพมหานครมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารตามนโยบายของรัฐบาล มติคณะรัฐมนตรี และคำสั่งของนายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาล และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยให้เหมาะสมกับท้องที่และประชาชน และเป็นหัวหน้าบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการและลูกจ้างของกรุงเทพมหานคร และจะให้มีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้ช่วยปฏิบัติราชการแทนก็ได้

รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการกรุงเทพมหานครและมีอำนาจหน้าที่ตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำหนด

ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นข้าราชการการเมือง แต่งตั้งและถอดถอนโดยคณะรัฐมนตรี

ในผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีสิทธิเข้าร่วมประชุมคณะรัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

4. ในกรณีที่ไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ในรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้ามีผู้ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหลายคน ให้รัฐมนตรีว่าการ-

กระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนหนึ่งเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีผู้ดำรงตำแหน่งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร หรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดกรุงเทพมหานครเป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีปลัดกรุงเทพมหานครหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งข้าราชการชั้นพิเศษในกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้รักษาราชการแทน

5. กรุงเทพมหานครนอกจากมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและหรือรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ให้มีปลัดกรุงเทพมหานครคนหนึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบควบคุมราชการประจำของกรุงเทพมหานคร และเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการของกรุงเทพมหานคร รองจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และจะให้มีรองปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและรับผิดชอบในการปฏิบัติราชการรองจากปลัดกรุงเทพมหานครก็ได้

6. ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจหน้าที่ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด กฎหมายว่าด้วยเทศบาล กฎหมายว่าด้วยสุขาภิบาลและกฎหมายอื่น กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรีแล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เว้นแต่ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับนี้จะได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่น

7. อำนาจในการสั่งหรือการอนุญาต การให้อนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมายใด ถ้ากฎหมายว่าด้วยการนั้นมีได้อำนาจไว้เป็นอย่างอื่นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ปลัดกรุงเทพมหานคร หรือหัวหน้าเขต ปฏิบัติราชการแทนในนามผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก็ได้ แต่ถ้าจะมอบอำนาจให้หัวหน้าแขวงปฏิบัติราชการแทนในนามผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครก็ได้ แต่ถ้าจะมอบอำนาจให้หัวหน้าแขวงปฏิบัติราชการแทนก็อาจได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยก่อน

การมอบอำนาจตามวรรคหนึ่งให้ประกาศในเทศกิจจานุเบกษาของกรุงเทพมหานคร

8. กรุงเทพมหานครมีสภากรุงเทพมหานครซึ่งประกอบด้วยสมาชิกซึ่งราษฎรเลือกตั้งเขตละหนึ่งคน และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งมีจำนวนเท่ากับจำนวนเขตในกรุงเทพมหานคร

สมาชิกสภากรุงเทพมหานครให้ผู้อยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปี นับตั้งแต่วันเปิดประชุมสภากรุงเทพมหานครครั้งแรก แต่ตำแหน่งสมาชิกว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามวาระให้เลือกตั้งหรือแต่งตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครให้เติมตำแหน่งที่ว่างภายในกำหนดเก้าสิบวัน แต่สมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่เข้ามาแทนที่นั้นให้ผู้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่ากำหนดเวลาของผู้ซึ่งตนแทน

ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครว่างลงก่อนถึงกำหนดออกตามวาระไม่เกินหนึ่งร้อยแปดสิบวัน จะไม่เลือกตั้งหรือแต่งตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครแทนตำแหน่งที่ว่างนั้นก็ได้

9. สมาชิกภาพแห่งสภากรุงเทพมหานครย่อมสิ้นสุดลง เมื่อ

(1) ถึงคราวออกตามวาระ หรือยุบสภากรุงเทพมหานคร

(2) ลาออกโดยยื่นใบลาออกต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย หรือ

(3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้ออกโดยเห็นว่ามีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียเกียรติศักดิ์ของตำแหน่ง หรือเสื่อมเสียแก่ราชการกรุงเทพมหานคร หรือกระทำการชดัดความสงบเรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน หรือไม่มาประชุมสภากรุงเทพมหานครสามครั้งติดกัน โดยไม่มีเหตุอันสมควร

10. ให้สมาชิกสภากรุงเทพมหานครเลือกประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาไม่เกินสองคน

การประชุมสภากรุงเทพมหานคร ให้เป็นไปตามข้อบังคับว่าด้วยการประชุมสภากรุงเทพมหานคร

ในระหว่างที่ยังไม่มีข้อบังคับตามวรรคสอง ให้นำข้อบังคับว่าด้วยการประชุมสภาจังหวัดมาใช้บังคับโดยอนุโลม

11. สภากรุงเทพมหานครมีอำนาจตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครโดยไม่มี
ขีดหรือแย้งต่อกฎหมาย เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ของกรุงเทพมหานครที่กำหนด
ไว้ในประกาศของคณะปฏิวัติฉบับนี้

ในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครนั้นจะกำหนดโทษผู้ละเมิดข้อบัญญัติไว้ด้วยก็ได้
นอกกำหนดโทษไว้ในกำหนดโทษจำคุกเกินหนึ่งเดือนหรือปรับเกินกว่าห้าพันบาท หรือทั้ง
จำทั้งปรับเกินกว่านี้

12. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเป็นผู้เสนอร่างข้อบัญญัติ

ร่างข้อบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบของสภากรุงเทพมหานครแล้วให้ประธาน
สภากรุงเทพมหานครเสนอผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเพื่อลงนาม และเมื่อให้ได้
ประกาศในราชกิจจานุเบกษาและเทศกิจจานุเบกษาของกรุงเทพมหานครแล้วให้ใช้ข้อ
บังคับได้

ร่างข้อบัญญัติใดที่ไม่มีบทกำหนดโทษ ถ้าสภากรุงเทพมหานครไม่เห็นชอบด้วย
ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครเสนอร่างข้อบัญญัตินั้น ให้สภากรุงเทพมหานครพิจารณา
ใหม่ภายในกำหนดสามสิบวัน นับแต่วันที่สภากรุงเทพมหานครไม่เห็นชอบด้วย ถ้าสภา
กรุงเทพมหานครยื่นขึ้นตามเดิมให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครนำเสนองานที่ว่าการ
กระทรวงมหาดไทยพิจารณา ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นชอบด้วย ก็ให้
ส่งร่างข้อบัญญัตินั้นคืนให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครลงนามประกาศใช้บังคับ ถ้ารัฐมนตรี
ว่าการกระทรวงมหาดไทยไม่เห็นชอบด้วยร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

13. ในเมืองขึ้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็นเขต มีหัวหน้าเขตคนหนึ่งเป็นผู้รับ
ผิดชอบการปฏิบัติราชการภายในเขต และเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการ
ภายในเขต

14. ในเขตหนึ่งนอกจากจะมีหัวหน้าเขตเป็นผู้ปกครองและบังคับบัญชาและ
รับผิดชอบดังกล่าวในข้อ 13 จะมีผู้ช่วยหัวหน้าเขตเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและช่วย
หัวหน้าเขตปฏิบัติราชการแทนก็ได้

15. ในเขตหนึ่ง ๆ จะแบ่งออกเป็นแขวงเพื่อให้มีหัวหน้าเขต คนหนึ่งเป็น
ผู้ช่วยรับผิดชอบการปฏิบัติราชการภายในแขวง และจะมีผู้ช่วยหัวหน้าแขวงเป็นผู้บังคับ
บัญชาบรรดาข้าราชการภายในแขวง และจะมี

16. ให้หัวหน้าเขตปฏิบัติราชการโดยขึ้นตรงต่อผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และให้หัวหน้าแขวงขึ้นตรงต่อหัวหน้าเขต

17. การแบ่งกรุงเทพมหานครออกเป็นเขตให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกา การแบ่งเขตออกเป็นแขวง ให้กระทำเป็นประกาศของกระทรวงมหาดไทย ในระหว่างที่ยังไม่ได้แบ่งเขตตามวรรคหนึ่ง หรือแบ่งเขตออกเป็นแขวงตาม วรรคสอง ให้ถือเขตอำเภอเป็นเขตตามข้อ 13 และเขตตำบลเป็นเขตแขวงตามข้อ 15

18. ให้หัวหน้าเขตมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหาร ราชการแผ่นดินกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด กฎหมายว่าด้วย เทศบาล กฎหมายว่าด้วยสุขาภิบาล กฎหมายอื่นใดกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของนาย อำเภอ หัวหน้าแขวงเขต เทศบาลนครหลวง ประธานกรรมการและคณะกรรมการสุขา- ภิบาล และตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมอบหมาย

ในกรณีที่เห็นเป็นการสมควร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจสั่งให้รวม อำนาจหน้าที่ใดของเขตใดเข้าด้วยกันและให้หัวหน้าเขตใด เป็นผู้รับผิดชอบในอำนาจ หน้าที่นั้นก็ได้

19. ให้หัวหน้าแขวงมีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมาย ระเบียบ คำสั่งซึ่งได้ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไปพลางก่อนจนกว่าผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานครจะมีคำสั่งเปลี่ยนแปลงหรือมอบหมาย

ในกรณีที่เห็นเป็นการสมควร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครอาจสั่งให้หัวหน้า แขวงใดรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่หัวหน้าแขวงอื่นอีกด้วยก็ได้

20. ให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตร กำนันในเขตอำเภอชั้นแรกคงอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะมีคำสั่งยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลง ให้กำนันเป็นหัวหน้าแขวงโดยตำแหน่งจนกว่ากระทรวงมหาดไทยจะประกาศ ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลง

ประกาศตามความในวรรคหนึ่งให้ลงในหลักกิจจานุเบกษาของกรุงเทพมหานคร

21. ให้จัดระเบียบราชการของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

(1) สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

(2) ส่วนงานปลัดกรุงเทพมหานคร

(3) ส่วนงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น

การจัดระเบียบส่วนความในวาระหนึ่งให้ทำเป็นประกาศกระทรวงมหาดไทย และประกาศในราชกิจจานุเบกษาและเทศกิจจานุเบกษา กรุงเทพมหานคร

22. งบประมาณประจำปีของกรุงเทพมหานคร ต้องตราเป็นข้อบัญญัติ ถ้าข้อบัญญัติฉบับใดมีใหม่ให้ใช้ข้อบัญญัติงบประมาณปีก่อนฉบับหลัง

23. รายได้ และรายจ่ายของกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นรายได้และรายจ่ายของนครหลวงกรุงเทพมหานคร องค์การบริหารนครหลวง กรุงเทพมหานคร

3. รัฐธรรมนูญของกรุงเทพมหานครตามประกาศคณะปฏิวัติ 335 ดังนี้คือ

1. บทแก้ไขบริหารราชการภูมิภาคและระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในนครหลวงกรุงเทพมหานคร และจัดระเบียบบริหารราชการนครหลวงขึ้นเป็นภูมิภาค เปรียบเสมือนกรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นจังหวัดตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 21¹ มีฐานะเป็นนิติบุคคล และอำนาจหน้าที่ตามประกาศของคณะรัฐบาลที่ 21 หมายถึง

¹ ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 210 ลง 29 กันยายน 2514 ถือว่าเป็นฉบับแม่บทในการบริหารราชการแผ่นดิน ตามข้อ 3 กำหนดให้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน 3 ส่วนคือ

1. ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง กระทรวง ทบวง กรม. เป็นการรวมอำนาจไว้ที่รัฐบาล
2. ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค จังหวัด และอำเภอ เป็นการแบ่งอำนาจบางส่วนจากรัฐบาลให้แก่ข้าราชการของรัฐบาลไปบริหารราชการส่วนภูมิภาค
3. ระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่น เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น มีอำนาจในการบริหารราชการบางอย่างโดยอิสระ (แยกตั้งที่ภาคผนวก)

2. รวมกิจการอำนาจหน้าที่ ทรัพย์สิน สิทธิ ความรับผิดชอบของนครหลวง กรุงเทพมหานคร องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานคร เทศบาลนครหลวง สุขาภิบาล ในเขตนครหลวงกรุงเทพมหานคร มาเป็นของ "กรุงเทพมหานคร"

3. การจัดรูปแบบการปกครองของกรุงเทพมหานคร แบ่งเป็น

3.1 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร แต่งตั้ง โดยคณะรัฐมนตรี มีอำนาจหน้าที่ตามที่ระบุไว้ เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นายกเทศมนตรี คณะเทศมนตรีตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง มีอำนาจหน้าที่ตามที่ คณะรัฐมนตรีมีอำนาจ

3.2 สภากรุงเทพมหานครเป็นสภานิติบัญญัติประกอบด้วยสมาชิกจากการเลือกตั้งของราษฎรแต่ละ 1 คน และผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่งตั้งจำนวนเท่ากัน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี แต่ใน 4 ปีแรกให้รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งทั้งหมด

4. แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็นเขต และแบ่งแต่ละเขตออกเป็นแขวง

5. งบประมาณรายได้ รายจ่าย ให้โอนไปประมาณรายได้ รายจ่าย ของ นครหลวงกรุงเทพมหานคร อาทิ องค์การบริหารนครหลวงกรุงเทพมหานคร เทศบาลนครหลวงกรุงเทพมหานคร สุขาภิบาลต่าง ๆ ในเขตนครหลวงกรุงเทพมหานคร ความกฎหมายที่เกี่ยวข้องมา เป็นของกรุงเทพมหานคร

6. บรรดาข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างขององค์การบริหารนครหลวง กรุงเทพมหานคร ให้โอนไปสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนราชการของหน่วยราชการอื่น ๆ ในคงสังกัดเดิมไปหลังจกจะครบกำหนดอายุว่าจะมีกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานคร

จากการจัดรูปแบบการปกครองกรุงเทพมหานครตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 นั้น ก่อให้เกิดความสับสนในทางบริหารราชการอยู่มากมายหลายประการ ทั้งนี้จากสาระสำคัญของประกาศฉบับดังกล่าว สามารถวิเคราะห์พิจารณากรุงเทพมหานคร ออกได้เป็น 3 ส่วนคือ

1. กรุงเทพมหานครในฐานะของราชการบริหารส่วนกลาง ทั้งนี้จากเหตุผล

1.1 ใ้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรองผู้ว่าฯ เป็นข้าราชการ
การเมืองเทียบเท่ารัฐมนตรีว่าการกระทรวง โดยได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรี

1.2 มีการกำหนดระเบียบบริหารราชการ เช่นเดียวกับกระทรวง
หรือทบวง เช่น มีสำนักงานเลขานุการผู้ว่าฯ สำนักงานปลัดกรุงเทพฯ

1.3 การบริหารงานของกรุงเทพมหานคร กำหนดให้บริหารตามคำสั่ง
ของนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นหน่วย
งานที่ไม่ได้ขึ้นตรงต่อกระทรวง ทบวง กรม ใดเลย

1.4 ในพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการกรุงเทพมหานครที่ได้ตรา
ขึ้นภายหลังเพื่อบังคับใช้กับบรรดาข้าราชการ พนักงาน และลูกจ้างขององค์การบริหาร
นครหลวงกรุงเทพธนบุรี เทศบาลนครหลวง สุขาภิบาลในเขตนครหลวงกรุงเทพธนบุรี
ซึ่งโอนไปเป็นข้าราชการหรือลูกจ้างของกรุงเทพมหานครนั้น ก็ได้กำหนดให้ผู้ว่าราชการ
มีอำนาจเช่นเดียวกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวง ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการกรุงเทพ-
มหานครที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนกำหนดไว้

1.5 ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีสิทธิเข้าร่วมประชุมในคณะ
รัฐมนตรีตามที่นายกรัฐมนตรีกำหนด

2. กรุงเทพมหานครในฐานะราชการบริหารส่วนภูมิภาค

ทั้งนี้เนื่องมาจากประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ได้กำหนดให้ "กรุงเทพมหา-
นคร เป็นจังหวัดตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 218 ลง. 29 กันยายน 2515"
ดังนั้นกรุงเทพมหานครจึงเป็นการบริหารราชการส่วนภูมิภาค แต่แตกต่างจากจังหวัด
อื่น ๆ คือไม่ต้องขึ้นกับกระทรวงมหาดไทย

3. กรุงเทพมหานครในฐานะราชการบริหารส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจาก เหตุผลดังต่อไปนี้

3.1 มีงบประมาณและการกำหนดค่าใช้จ่ายเป็นของตนเอง และ
กำหนดให้สภากรุงเทพมหานครเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบ

3.2 มีอิสระในการดำเนินงาน กรุงเทพมหานครมีอิสระในการดำเนิน
งานตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจหน้าที่ไว้

3.3 มีสภาซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากราษฎรในเขตพื้นที่นั้น เพื่อควบคุมงบประมาณและการบริหาร กรุงเทพมหานครมีสภากรุงเทพมหานครทำหน้าที่นิติบัญญัติ ออกข้อบัญญัติงบประมาณและอื่น ๆ แม้ว่าสมาชิกสภากรุงเทพมหานครชุดแรกจะมาจากการแต่งตั้งของรัฐบาล แต่กฎหมายก็ได้กำหนดให้ชุดต่อไปต้องมาจากการเลือกตั้ง

3.4 มีอาญาเขตปกครองที่แน่นอน กรุงเทพมหานครมีอาณาเขตแน่นอน คือครบคลุมอาณาเขตบริเวณพื้นที่ของนครหลวงกรุงเทพมหานคร (จังหวัดพระนครและธนบุรี) เดิม

จากการศึกษาวิเคราะห์การจกรูปแบบการปกครองกรุงเทพมหานคร ตามประกาศคณะปฏิวัติ 335 แล้ว ยังไม่สามารถสรุปได้ว่ากรุงเทพมหานครมีระเบียบบริหารราชการอยู่ในรูปใด ทั้งนี้ในทางปฏิบัติจึงเกิดความสับสนอยู่เสมอ

แต่ถึงอย่างไรก็ตาม กรุงเทพมหานครตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ก็ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการปกครองกรุงเทพมหานครที่พัฒนามาสู่การปกครองกรุงเทพมหานครในปัจจุบัน ฉะนั้นกรุงเทพมหานคร จึงถือได้ว่าเป็นวันที่ 14 ธันวาคม ของทุกปีเป็นวันสถาปนา "กรุงเทพมหานคร"

การปกครองกรุงเทพมหานคร ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 ได้ดำเนินเรื่อยมาจนถึงเกิดเหตุการณ์ครั้งสำคัญ ในประวัติศาสตร์การปกครองของประเทศไทยที่ใคร่จารึกไว้ นั่นคือ เกิดการปฏิวัติของเลือดเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองของประเทศจากระบอบเผด็จการ ซึ่งปกครองประเทศมาเป็นระยะเวลายาวนาน มาเป็นระบอบประชาธิปไตยได้สำเร็จ ภายหลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว รูปแบบการปกครองของประเทศได้เปลี่ยนแปลงไปทั้งทางฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ มีการตั้งสภานิติบัญญัติแห่งชาติขึ้น ทำหน้าที่พิจารณาร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 เมื่อได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแล้ว เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2517 โดยมาตรา 216 แห่งรัฐธรรมนูญบัญญัติว่า "การปกครองท้องถิ่นทุกระดับในทุกจังหวัดรวมทั้งนครหลวงให้มีสภาท้องถิ่นและผู้บริหารหรือคณะผู้บริหารการปกครองท้องถิ่น มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในท้องถิ่นนั้น" ¹

¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 ราชกิจจานุเบกษา
 ลว. 7 ตุลาคม 2517

จากแนวความคิดของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2517 มาตรา 216 ทำให้สมาชิกสภาอนิติบัญญัติ ในขณะที่ได้เสนอร่าง พ.ร.บ. จักรเย็บ กรุงเทพมหานคร เข้าสู่พิจารณาสภาอนิติบัญญัติ ในขณะที่รวม 3 ฉบับด้วยกัน อันได้แก่

1. ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครของ นายชนะ รุ่งแสง โดยมีสาระสำคัญคือ

1. ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515

2. ให้กรุงเทพมหานครเป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นองค์การปกครองส่วน กรุงเทพมหานครขึ้นตรงต่อคณะรัฐมนตรี

3. ให้มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครโดยตรงและโดยวิธี รวมเขต

4. ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครแต่งตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร เป็นรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน

5. สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี และการ เลือกตั้งให้ใช้วิธีรวมเขต

6. ให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีอำนาจยุบสภากรุงเทพมหานครได้ แต่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจะถอนพ้นจากตำแหน่งพร้อมกัน

7. ให้นายกรัฐมนตรีรักษาการตามพระราชบัญญัติ

2. ร่างพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร ของ นายทองท้อ กลวยไม้ ณ อุษยา และนายแพทย์เอก ชนะศิริ โดยมีสาระสำคัญคือ

1. ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515

2. ให้กรุงเทพมหานครเป็นนิติบุคคล มีฐานะเป็นองค์การปกครอง ส่วนกรุงเทพมหานคร และเป็นองค์การปกครองท้องถิ่นแบบพิเศษ อยู่ในความควบคุม ของรัฐบาล

3. ให้ผู้ว่า และรองผู้ว่า ได้รับการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน และอยู่ในตำแหน่งคราวละ 5 ปี
4. ให้แบ่งเขตเลือกตั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครออกเป็น 10 เขต มีสมาชิกแต่ละ 6 คน

5. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

3. ร่างพระราชบัญญัติยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 ลงวันที่ 13 ธันวาคม 2515 ของนายทองหยด จิตตวิระ โดยมีสาระสำคัญ

1. ให้ยกเลิกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335.
2. ให้นำบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยเทศบาลกฎหมายเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล มาใช้บังคับแก่จังหวัดพระนครและธนบุรี
3. ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติของนายทองหยด จิตตวิระ นั้นมุ่งเน้นที่จะยุบเลิกการปกครองแบบกรุงเทพมหานคร ให้อกลับไปมีการปกครองแบบเทศบาล

ร่างพระราชบัญญัติกรุงเทพมหานคร ได้เสนอเข้าสู่การพิจารณาของสภานิติบัญญัติ ทั้ง 3 ฉบับ โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยถือร่างพระราชบัญญัติกรุงเทพมหานครที่นายทองหล่อ กล้วยไม้ ๒ อรุชยา และนายแพทย์ เจก ชนะสิริ เป็นหลักในการพิจารณา ซึ่งร่างกฎหมายดังกล่าวได้นำมาพิจารณาของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 23 มกราคม 2518 และมีผลใช้บังคับตั้งแต่ 21 กุมภาพันธ์ 2518¹

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร 2518 ได้กำหนดรูปแบบการปกครองกรุงเทพมหานครไว้อย่างแน่ชัด ซึ่งสามารถจะจำแนกส่วนที่เป็นสาระสำคัญออกได้ดังนี้

¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518, ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่ม 92 ตอนที่ 42 ลงวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2518

1. ฐานะของกรุงเทพมหานคร

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 มาตรา 6 มีบัญญัติให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมือง มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง โดยแบ่งพื้นที่การปกครองกรุงเทพมหานครออกเป็นเขตและแขวง บทบัญญัติในกฎหมายนี้อ้างถึงพื้นที่จังหวัด ให้หมายถึงพื้นที่เขต และอ้างถึงพื้นที่ตำบล ให้หมายถึงพื้นที่แขวง ดังนั้นกรุงเทพมหานครจึงมีลักษณะเป็น

1. ทบวงการเมือง
2. ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นนครหลวง

คำว่า "ทบวงการเมือง" ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 73 ได้อธิบายว่า เป็นกระทรวงและกรมในรัฐบาล เทศาภิบาล ปกครองท้องที่และประชาชนทั้งหลาย ดังนั้น กรุงเทพมหานครจึงควรมีสภาพเป็นทบวงการเมืองประเภทประชาบาล¹ ความเจตนารมณ์ของการบัญญัติให้กรุงเทพมหานครเป็นทบวงการเมืองนั้น เพื่อเป็นการยืนยันสถานะภาพการเป็นองค์การนิติบุคคล ของกรุงเทพมหานคร รวมทั้งการเป็นราชการท้องถิ่นนครหลวง ก็เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนบริหารโดยการเลือกตั้งคณะกรรมการขึ้นทำหน้าที่ทั้งทางด้านการบริหารและค่านิติบัญญัติ เพื่อกระทำกิจกรรมในเขตท้องถิ่นนครหลวงอันเป็นประโยชน์ของประชาชนนครหลวงเอง โดยมีงบประมาณเป็นของตนเอง มีการกระทำกิจกรรมที่เป็นเรื่องของท้องถิ่นโดยเฉพาะ และมีฐานะเป็นนิติบุคคล

2. โครงสร้างการปกครองของกรุงเทพมหานคร

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร 2518 มาตรา 10 ได้แยกองค์การปกครองกรุงเทพมหานคร ออกเป็น 2 ส่วนคือ

¹ สุวรรณ สง่ากิจ. คำอธิบายพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518, (กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรสมัย, 2518)

1. ฝ่ายบริหาร

2. ฝ่ายนิติบัญญัติ

ซึ่งทั้ง 2 ฝ่าย ได้ถูกกำหนดให้มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน เพื่อให้เป็นตัวแทนของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร มาทำการปกครองตนเอง

ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย

1. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร จำนวน 4 คน ซึ่งมาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน มีหน้าที่รับผิดชอบทางการบริหารงานของกรุงเทพมหานครในด้านการกำหนดนโยบายของกรุงเทพมหานคร

2. ปลัดกรุงเทพมหานคร เป็นข้าราชการประจำสูงสุดของกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายกำหนดและตามคำสั่งของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกำกับดูแลและควบคุมราชการประจำของกรุงเทพมหานคร และที่สำคัญเป็นผู้เชื่อมโยงนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครกับการปฏิบัติราชการของกรุงเทพมหานคร

ฝ่ายนิติบัญญัติ

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 กำหนดให้สภากรุงเทพมหานครทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ โดยได้รับการเลือกตั้งมาจากประชาชนในท้องถิ่น มีหน้าที่ควบคุมดูแลการบริหารงานของฝ่ายบริหาร และอนุมัติร่างข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร

การจัดส่วนราชการของกรุงเทพมหานคร

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 มาตรา 11 บัญญัติไว้ดังนี้ "ให้จัดระเบียบราชการกรุงเทพมหานครออกเป็นดังนี้"

1. สำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. สำนักงานเลขาธิการสภากรุงเทพมหานคร
3. สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร
4. สำนักหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งเทียบเท่าสำนัก
5. เขต

การตั้ง เปลี่ยนแปลง หรือยุบส่วนราชการ การแบ่งหน่วยงานภายใน ส่วนราชการและการกำหนดหน้าที่ของส่วนราชการและหัวหน้าส่วนราชการให้ทำเป็น พระราชกฤษฎีกา

ดังนั้นจึงได้มีการกำหนดพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการ และกำหนด อำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ และหัวหน้าส่วนราชการ พ.ศ. 2520 ให้เป็นหลักปฏิบัติ ทั้งนี้ ตามมาตรา 4 แห่งพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว¹ กำหนดว่ากรุงเทพมหานครมี ส่วนราชการดังนี้

1. สำนักงานเลขาธิการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. สำนักงานเลขาธิการสภากรุงเทพมหานคร
3. สำนักงานปลัดกรุงเทพมหานคร
4. สำนักงานโยธาและแผนกรุงเทพมหานคร
5. สำนักงานการแพทย์
6. สำนักงานอนามัย
7. สำนักผู้ตรวจราชการกรุงเทพมหานคร
8. สำนักงานการศึกษา
9. สำนักงานการโยธา
10. สำนักงานการระบายน้ำ
11. สำนักรักษาความสะอาด
12. สำนักสวัสดิการสังคม
13. สำนักงานการคลัง
14. สำนักตำรวจเทศกิจ
15. เขต

¹ พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการและกำหนดอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการ และหัวหน้าส่วนราชการกรุงเทพ พ.ศ. 2520, ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 94 ตอนที่ 46 วันที่ 31 พฤษภาคม พุทธศักราช 2520

การกำหนดเขตการปกครองนั้นกรุงเทพมหานครได้อธิบายเขตการปกครอง
 เก็บตามประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 335 เป็นหลักโดยแบ่งพื้นที่กรุงเทพมหานครออกเป็น
 24 เขต ดังนี้

1. เขตพระนคร
2. เขตสัมพันธวงศ์
3. เขตบางรัก
4. เขตพญาไท
5. เขตห้วยขวาง
6. เขตบางกะปิ
7. เขตมีนบุรี
8. เขตหนองจอก
9. เขตคลองสาน
10. เขตราชบุรีบูรณะ
11. เขตคลองชั้น
12. เขตบางกอกใหญ่
13. เขตบึงกุ่มปราบศัตรูพ่าย
14. เขตปทุมวัน
15. เขตลาดพร้าว
16. เขตจตุจักร
17. เขตบางเขน
18. เขตพระโขนง
19. เขตลาดกระบัง
20. เขตชนบท
21. เขตหนองแขม
22. เขตภาษีเจริญ
23. เขตบางกอกน้อย
24. เขตบางขุนเทียน

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518
ส่วนที่ 2 มาตรา 14 กำหนดว่า

"ในเขตหนึ่งให้มีหัวหน้าเขตคนหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติราชการภายในเขต และให้มีผู้ช่วยหัวหน้าเขตเป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนหัวหน้าเขตได้ตามที่รับมอบหมาย"

มาตรา 15 กำหนดว่า

"ในเขตหนึ่ง ถ้าเห็นสมควรอาจแบ่งเป็นแขวง ในแต่ละแขวงมีหัวหน้าแขวงคนหนึ่ง เป็นผู้มีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบการปฏิบัติราชการในแขวง ซึ่งตรงต่อเจ้าหน้าที่เขตก็ได้"

การตั้ง ยุบ และเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตและแขวง ให้ตราเป็นพระราชกฤษฎีกาและประกาศของกรุงเทพมหานครตามลำดับ และให้ประกาศในกรุงเทพมหานครกิจจานุเบกษา

จากรูปการปกครองกรุงเทพมหานครตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพ พ.ศ. 2518 ทำให้คนส่วนใหญ่ในขณะนั้นยังคงยึดรั้งกรุงเทพมหานครองค์การใหม่คึกคัก ทั้งนี้เพราะคนส่วนใหญ่ยังมีความเคยชินกับคำว่า จังหวัด อำเภอ เทศบาล ฯลฯ อันเป็นที่มาเดิมของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะประชาชนรอนอกในเขตชั้นนอกของกรุงเทพมหานคร ยังมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปกครองอยู่ จึงยังไม่มีอาการถอนใจออกมาเลยสักประการใด ดังนั้นจึงทำให้ประชาชนส่วนใหญ่เข้าใจว่า กรุงเทพมหานคร คือ จังหวัด ๆ หนึ่งเท่านั้นที่มีการปกครองเหมือนเดิมเพียงแต่เรียกชื่อแตกต่างออกไปเท่านั้น คือ "อำเภอ" ว่า "เขต" "ตำบล" ว่า "แขวง" แต่ในความจริงแล้วกรุงเทพมหานครคือ การบริหารราชการท้องถิ่นในรูปแบบพิเศษ ที่มีโครงสร้างของระบบบริหารที่แตกต่างจากโครงสร้างของระบบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในรูปแบบอื่น ๆ หลายประการ แต่ทั้งนี้ก็ยังตั้งอยู่บนรากฐานของ "องค์การ" ตามความหมายที่แท้จริงคือ โครงสร้างที่ได้จัดทำขึ้นตามกระบวนการสำหรับให้บุคคลฝ่ายต่าง ๆ เข้ามาร่วมปฏิบัติเพื่อความสำเร็จตามจุดหมายต่าง ๆ ได้¹

¹ ชงชัย สันติวงษ์. องค์การและการบริหาร (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด 2516) พิมพ์ครั้งที่ 2 หน้า 185-186

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2518 ที่ใช้
ในการปกครองกรุงเทพมหานคร ดำเนินการอยู่ได้เพียง 1 ปีเศษ รัฐบาลในขณะนั้น
ได้แก่รัฐบาลชุด นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้มีคำสั่งลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2520
โดยอาศัยตามมาตรา 20 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2519 ให้
ผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร พ้นจากตำแหน่ง ซึ่งขณะนั้นผู้ว่าราชการ
ได้แก่ นายธรรมบุญ เขียนเงิน และให้ยุบสภากรุงเทพมหานครด้วย โดยกำหนดให้
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยแต่งตั้งบุคคลที่เห็นสมควรเป็นผู้ว่าราชการและรอง
ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร รวมทั้งสมาชิกสภากรุงเทพมหานครด้วย¹ การปกครอง
และการบริหารกรุงเทพมหานครในรูปของผู้ว่าราชการและรองผู้ว่าราชการกรุงเทพ
มหานครและสมาชิกสภากรุงเทพมหานคร ได้รับการแต่งตั้งจากรัฐบาลดำเนินการเรื่อย
มาจนถึง ปี พ.ศ. 2528

ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 รัฐบาลในขณะนั้นได้เสนอร่างพระราชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร เข้าสู่การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งใน
การพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรนั้นได้มีการพิจารณาถึงรูปแบบการปกครองของกรุงเทพ
มหานครอย่างกว้างขวาง อาทิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคกิจสังคม เสนอรูปแบบ
เป็นทรวงนครบาล เป็นต้น และในที่สุดก็ผ่านร่างพระราชบัญญัติบริหารราชการกรุงเทพ
มหานคร ออกมาเป็นกฎหมายใช้บังคับต่อไป

พระราชบัญญัติบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มีสาระสำคัญสรุป
ได้ดังนี้

1. ฐานะของกรุงเทพมหานคร
มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานครกำหนด
ให้ กรุงเทพมหานครมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น

¹ จุฑัย นิรัฐโก. การปกครองท้องถิ่น (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์โอเดียน
สโตร์ พ.ศ. 2523 หน้า 177

2. พื้นที่การบริหารของกรุงเทพมหานคร

มาตรา 7 กำหนดว่า โฉนดพื้นที่การบริหารกรุงเทพมหานครเป็นเขตและแขวง ตามพื้นที่เขตและแขวงที่มีอยู่เดิม การตั้ง ยุบ หรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขตให้กระทำโดยประกาศกระทรวงมหาดไทยและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในเขตหนึ่งถ้าเห็นสมควรอาจแบ่งพื้นที่การบริหารออกเป็นแขวงก็ได้ การตั้ง ยุบ หรือเปลี่ยนแปลงพื้นที่แขวงให้ทำเป็นประกาศของกรุงเทพมหานครและให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 8 กำหนดให้เขตท้องที่จังหวัด ให้หมายถึงกรุงเทพมหานคร เขตท้องที่อำเภอ หมายถึงเขต เขตท้องที่ตำบลให้หมายถึงแขวง

3. การบริหารราชการกรุงเทพมหานคร

ตามมาตรา 9 การบริหารกรุงเทพมหานคร แบ่งออกเป็น 2 องค์การ ได้แก่

1. สภากรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งโดยประชาชน ในแต่ละเขตพื้นที่ในกรุงเทพมหานคร มาตรา 11 ที่กำหนดว่าเขตพื้นที่หนึ่งของกรุงเทพมหานครเป็นเขตเลือกตั้งหนึ่ง สภากรุงเทพมหานครมีอำนาจในการพิจารณาร่างข้อบัญญัติ การเสนอบัญญัติ การอภิปราย การลงมติ การตั้งกระทู้ถาม ตลอดจนการกำกับและควบคุมดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายบริหาร ได้แก่ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครและคณะ

2. ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

มาตรา 44 กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนหนึ่งซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นโดยวิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ มีวาระคราวละ 4 ปี

มาตรา 55 ให้มีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจำนวนไม่เกินสี่คน การสมัครเป็นผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครจัดไว้ช่วยผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในการบริหารราชการของกรุงเทพมหานคร ตามที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครมีคำสั่งมอบหมาย

คำสั่งแต่งตั้งรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กำหนดไว้ในมาตรา 49 ดังนี้

1. กำหนดนโยบายและบริหารราชการของกรุงเทพมหานครให้เป็นไปตามกฎหมาย
2. สั่ง อนุญาต อนุมัติ เกี่ยวกับราชการของกรุงเทพมหานคร
3. แต่งตั้งและถอดถอนรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ผู้ช่วยเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และแต่งตั้งและถอดถอนผู้ทรงคุณวุฒิเป็นประธานที่ปรึกษา ที่ปรึกษาหรือคณะที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครหรือเป็นคณะกรรมการเพื่อปฏิบัติราชการใด ๆ
4. บริหารราชการตามที่คณะรัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี หรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมอบหมาย
5. วางระเบียบเพื่อให้งานของกรุงเทพมหานครเป็นไปโดยเรียบร้อย
6. รักษาการให้เป็นไปตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร
7. อำนาจหน้าที่อื่นตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

4. การจัดระเบียบราชการของกรุงเทพมหานคร

มาตรา 60 ให้จัดระเบียบราชการกรุงเทพมหานครดังนี้

1. สำนักงานเลขานุการสภากรุงเทพมหานคร
2. สำนักงานเลขานุการผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร
4. สำนักปลัดกรุงเทพมหานคร
5. สำนักหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นซึ่งมีฐานะเป็นสำนัก
6. สำนักงานเขต

การตั้ง ยุบ หรือเปลี่ยนแปลงสำนัก หรือการแบ่งส่วนราชการในหน่วยงานจะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการข้าราชการกรุงเทพมหานคร โดยทำเป็นประกาศของกรุงเทพมหานครและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในส่วนของสำนักงานเขตนั้น ได้จัดให้มีสภาเขตซึ่งเป็นองค์กรใหม่ของกรุงเทพมหานครที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 เท่านั้น

ตามมาตรา 71 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ เขตหนึ่ง ๆ ให้

มีสภาเขต ประกอบด้วยสมาชิกซึ่งมาจากการเลือกตั้งมีจำนวนอย่างน้อยเขตละ 7 คน ถ้าเขตใดมีราษฎรเกินหนึ่งแสนคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเขตในเขคนั้นเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคนต่อจำนวนราษฎรทุกหนึ่งแสนคน เศษของหนึ่งแสนถ้าถึงห้าหมื่นหรือกว่านั้น ให้นับเป็นหนึ่งแสน และให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศจำนวนสมาชิกสภาเขตที่จะทำการเลือกตั้งในแต่ละเขต

อำนาจหน้าที่ของสภาเขต ปรากฏในมาตรา 79 ดังนี้

1. ให้ข้อคิดเห็นและข้อสังเกตเกี่ยวกับแผนพัฒนาเขตของผู้ว่าราชการเขต และสภากรุงเทพมหานคร
  2. จัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาเขต ทั้งนี้ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครว่าด้วยวิธีการงบประมาณหรืองบประมาณรายจ่าย
  3. สอดส่องและติดตามดูแลการดำเนินการของสำนักงานเขตเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎร
  4. ให้คำแนะนำหรือข้อสังเกตต่อผู้ว่าราชการเขตเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือแก้ไขการบริการประชาชนภายในเขต หากผู้ว่าราชการเขตไม่ดำเนินการใด ๆ โดยไม่แจ้งเหตุผลให้ทราบให้สภาเขตแจ้งให้ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครพิจารณาการต่อไป
  5. ให้คำปรึกษาคณะที่ผู้ว่าราชการเขตร้องขอ
  6. แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อกระทำกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการงานของสภาเขต ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครว่าด้วยการนั้น
  7. หน้าที่อื่น ๆ ตามที่กำหนดในกฎหมายหรือที่สภากรุงเทพมหานครมอบหมาย
- จากการประกาศใช้พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 มาจนถึงปัจจุบัน พระราชบัญญัติฉบับนี้จะเป็นการจรรูปแบบการปกครองกรุงเทพมหานครที่สมบูรณ์ที่สุด ที่กำหนดรูปแบบการปกครองกรุงเทพมหานครได้โดย

รายละเอียดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 นั้น ปรากฏอยู่ในภาคผนวก

เด่นชัดว่าเป็น รูปแบบการปกครองท้องถิ่น และมีฐานะเป็นนิติบุคคล¹ ซึ่งมีผลทำให้ไม่เกิดการสับสนเกี่ยวกับรูปแบบการปกครองอย่างฉืดที่ผ่านมา ลักษณะพิเศษของกรุงเทพมหานครที่ไม่เหมือนจังหวัดหรือการปกครองท้องถิ่นอื่น คือ

1. เป็นองค์การปกครองท้องถิ่นองค์กรเดียวในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครและจังหวัดธนบุรีเดิม โดยไม่มีองค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และสุขาภิบาลอื่นใด
2. เป็นการแบ่งอำนาจบริหารออกจากอำนาจนิติบัญญัติทางไม่คงขึ้นหรือรับความไว้วางใจจากกัน เพราะต่างฝ่ายต่างได้รับเลือกตั้งมาจากประชาชนด้วยกัน
3. ประสงค์ให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจโดยเข้มแข็ง โดยอำนาจบริหารที่แท้จริงอยู่ที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครคนเดียว ซึ่งจะมอบอำนาจให้รองผู้ว่าราชการมาคอยเพียงใก้ก็ไค้
4. ไม่มีการปกครองส่วนภูมิภาคทางด้านข้างชั้น หน่วยงานราชการบริหารส่วนภูมิภาคเดิมจะโอนไปเป็นราชการบริหารส่วนกลาง หรือโอนให้กรุงเทพมหานครบริหารแทน ปัจจุบันมีราชการบริหารส่วนภูมิภาคค้างอยู่ไม่กี่หน่วย ซึ่งจะดำเนินการให้เป็นไปตามหลักการข้างต้นต่อไป²

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516 ที่ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 335 มีผลใช้บังคับจนถึงปัจจุบันที่พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ใช้บังคับอยู่ กรุงเทพมหานครได้มีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ของบ้านเมืองในแต่ละยุค ซึ่ง

¹ พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 105 ลว. 31 สิงหาคม 2528

² ทองค้อ กล้วยไม้ ๗ ขยายยา "กรุงเทพมหานคร" ชีวิตและผู้คน 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์และเอกสารเพื่อการสมโภช 200 ปี (กรุงเทพมหานคร บริษัทพิชการพิมพ์ จำกัด, 2525) หน้า 73-74

สามารถจะลำดับผู้บริหารกรุงเทพมหานครได้ดังนี้¹

ชุดที่ 1 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2516

1. นายชำนานู บุณบุรณ์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. พล.ท.ท.มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ
3. นายสาย หุตะเจริญ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ

เริ่มรับหน้าที่วันที่ 2 มกราคม 2516-22 ตุลาคม 2516

ชุดที่ 2 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2516

1. นายอรุณ วิสุทธรโยธากิจมาล ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. นายชลอ ธรรมศิริ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. พล.ท.ท.ณรงค์ มหานนท์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ชุดที่ 3 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเมื่อ 5 มิถุนายน 2517

1. นายศิริ สันตะบุตร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. นายประสิทธิ์ อุไรรัตน์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. พล.ท.ท.สมาน ชูประคูปต์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

เริ่มรับหน้าที่วันที่ 6 มิถุนายน 2517 - 13 มีนาคม 2518

ชุดที่ 4 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง 29 พฤษภาคม 2518

1. นายสาย หุตะเจริญ ปฏิบัติหน้าที่ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. ร.ท.ท. ช่าง มนุชธรรม ปฏิบัติหน้าที่รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ
3. นายไพโรจน์ ไชยพร ปฏิบัติหน้าที่รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ

เริ่มรับหน้าที่ 29 พฤษภาคม 2518 - 13 สิงหาคม 2518

ชุดที่ 5 เลือกตั้ง

1. นายธรรมบุญ เทียนเงิน ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. พล.ท.ท. ประสงค์ มัชฌิมานนท์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. เว็เอ็ก โยภาส ธรรมวานิช รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
4. นายมงคล สิมะโรจน์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
5. นายจารุคม จารุประกร รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

เริ่มรับหน้าที่ 13 สิงหาคม 2518 - 29 เมษายน 2520

¹ นายจรัส วิวัฒน์ชูชัย, การบริหารราชการและการบริหาร (กรุงเทพฯ : พ.จิระการพิมพ์, 2525) หน้า 67

ชุดที่ 6 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเมื่อ 29 เมษายน 2520

1. นายชวลิต ชุขระภี ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. นายดำรง สุขเจริญ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. นายสถลจิกก์ พนมวัน ณ อยุธยา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ
4. นายแพทย์สุภัททิ์ พรหมเชษฐ์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
5. นายชงค์ วงษ์จันทร์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

เริ่มรับงาน 2 พฤษภาคม 2520 - 14 พฤษภาคม 2522

ชุดที่ 7 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเมื่อ 24 กรกฎาคม 2522

1. นายเชาวน์วงศ์ สุกลาภา ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. ร้อยตรีสมพร กุลวานิช รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. นายบุญสิน จตุรพฤษ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
4. พลตรีนายแพทย์สุฤษีวงศ์ วงศ์ด้วยทอง รองผู้ว่าราชการกรุงเทพฯ

เริ่มรับงาน 31 กรกฎาคม 2522 - 16 เมษายน 2524

ชุดที่ 8 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง 28 เมษายน 2524

1. พลเรือเอกเทียม มกรานนท์ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. นายเลิศ หงษ์ภักดี รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. นายสมชัย วุฒิปรีชา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
4. นายแพทย์วินิจ อิศวเสนา รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
5. นายอำพันธ์ ปุณณกันต์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

เริ่มรับงานวันที่ 30 เมษายน 2524 ลาออกเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2527

ชุดที่ 9 คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งเมื่อ 6 พฤศจิกายน 2527

1. นายธาดา เมฆสุวรรณ ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. นายสุรินทร์ ชัชวาลย์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. นายชงค์ วงษ์จันทร์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
4. นายไพโรจน์ นิงสานนท์ รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
5. นายทองจุล สิงห์กุล รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

ชุดที่ 10 มาจากการเลือกตั้ง

1. พลตรีจำลอง ศรีเมือง	ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
2. ร้อยโทหญิง นรธา แก้วมณีพิศ	รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
3. นางอาภรณ์ พุกกะมาน	รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร
4. นายฉลาก ดิรทัศน์	รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร

เริ่มรับงาน 20 พฤศจิกายน 2528 ถึงปัจจุบัน

หมายเหตุ.- นางอาภรณ์ พุกกะมาน ลาออก ได้มีการแต่งตั้งนายบุญคง หันจางสิทธิ์
เข้ารับตำแหน่งแทน

จากการพิจารณารูปแบบการปกครองกรุงเทพมหานครที่มีมาโดยลำดับขึ้นเพื่อให้
มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่แท้จริงตามที่กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น วัตถุประสงค์ที่
กรุงเทพมหานครเป็นราชการบริหารร่วมท้องถิ่น ตามหลักการบริหารราชการแผ่นดิน
กับคณะปฏิวัติฉบับที่ 218 และตามหลักการกระจายอำนาจของแนวความคิด
นักรัฐศาสตร์ทั้งหลาย แต่ถ้ามองอย่างลึกซึ้ง กรุงเทพมหานครยังมีส่วนของการ
บริหารราชการส่วนภูมิภาคหรือการปกครองท้องถิ่นที่ติดค้างอยู่ ซึ่งในส่วนนี้ยังไม่มีการ
หรือผู้มีอำนาจดำเนินการอย่างจริงจัง จึงมีผลทำให้กรุงเทพมหานครในบางส่วนของเขต
พื้นที่ อันได้แก่ เขตกรุงเทพมหานครชั้นนอกในจำนวน 13 สำนักงานเขต ยังคงจัดให้มี
รูปแบบของการปกครองที่มีกำนัน เป็นผู้ปกครองแขวงและผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปกครองหมู่บ้าน
อันเป็นราชการส่วนภูมิภาค ซึ่งขัดกับเจตนารมณ์ของการปกครองกรุงเทพมหานครที่
ต้องการให้เป็นรูปแบบของการปกครองท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการ
กรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ซึ่งในส่วนนี้จะได้อธิบายในบทต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย